

MANUAL

Naturvernarbeid i NOF

Versjon feb. 2021

INNHOLD

Norsk Ornitologisk Forening – hvem er vi?	Side 1
Rammer for naturvernarbeidet	Side 1
Naturvernkontakter	Side 3
Naturvernrådgiver hos sekretariatet	Side 3
Samarbeid med IBA-voktere	Side 4
Forum for natur og friluftsliv	Side 5
Ressurser	Side 5
Ulike typer naturvernarbeid	Side 7
Kontaktinformasjon	Side 14

Snekring av fuglekasser – fuglevern i praksis! © Johan Sirnes

Forsidefoto: Etablering av våtmark i Lofoten ved hjelp av oppgravde dammer og terskel.
© Martin Eggen.
Toppbilde av lunde (i resten av dokumentet) © Knut- Sverre Horn.

Norsk Ornitologisk Forening – hvem er vi?

NOF ble stiftet i 1957 og er landets største naturvernorganisasjon med hovedarbeidsområde knyttet til en artsgruppe. Fire viktige oppgaver er definert i vår formålsparagraf:

- *Å verne om naturen, særlig fuglefaunaen*
- *Å fremme interessen for og bedre kunnskapen om fuglene og deres livsmiljø*
- *Å være bindeledd mellom vårt lands fugleinteresserte*
- *Å stimulere til ulike ornitologiske undersøkelser og aktiviteter*

BirdLife International er en paraplyorganisasjon for fuglevernorganisasjoner i alle verdens land. Norsk Ornitologisk Forening er BirdLife sin norske partnerorganisasjon. Som partner av BirdLife International er NOF med på å arbeide for bevaring av fuglearter og å sikre viktige leveområder for fugler over hele verden.

Per dags dato har NOF rundt 10 000 medlemmer, fylkesavdelinger i alle fylker og 50 lokallag. Det er en sentral målsetning for organisasjonen å styrke naturvernarbeidet. Med denne manualen ønsker NOF å gi konkrete tips på hvordan dette oppnås. Manualen kan gi inspirasjon og veiledning, men hvordan naturvernarbeidet til syvende og sist utføres i de ulike lokallagene og fylkesavdelingene er selvsagt opp til styrene og de frivillige selv.

Rammer for naturvernarbeidet

[Strategisk plan \(2014-2019\)](#)

NOF vedtok i 2014 en strategi for perioden 2014-2019, som har gitt foreningen fornyet strategisk retning. De fleste av målene gjelder for hele organisasjonen, også regionale og lokale ledd. Vår strategiske plan slår bl.a. fast at:

- NOF skal arbeide for at Norge følger nasjonalt lovverk og internasjonale forpliktelser slik at tap av biologisk mangfold stanses.
- NOF skal øve innflytelse på politiske miljøer, offentlig forvaltning og andre viktige premissleverandører på sentralt, regionalt og lokalt plan for en kunnskapsbasert bærekraftig naturforvaltning.
- NOF skal arbeide for at norske IBA-områder (viktige fugleområder) og naturvernområder skal bevares og forvaltes på en bærekraftig måte.
- NOF skal jobbe praktisk med å bevare de habitater og økosystemer som er viktige for fugler, og å legge til rette for fuglekikking på utvalgte fuglelokaliteter.

Prinsippprogram

Prinsippprogrammet inneholder overordnede retningslinjer for hele organisasjonen, og den siste versjonen ble vedtatt på foreningens årsmøte 20. mai 2017.

I saker der ulike hensyn og verdisyn settes opp mot hverandre, taper ofte naturverdier, også når disse er godt kjent. Da er det nyttig at NOF kan levere klare prioriteringer, og taler fuglenes sak med tydelig stemme basert på faglige argumenter. Det er essensielt at tillitsvalgte og ansattes uttalelser reflekterer vårt prinsippprogram, slik at våre meninger blir godt kommunisert. Når et budskap gjentas mange ganger, og kommer fra ulike aktører, har de større gjennomslagskraft. Prinsippprogrammet skal også gjøre oss bevisst og trygg på hva vi mener om ulike temaer.

Stellerand fotografert i Finnmark © Øyvind Zahl Arntzen.

Naturvernkontakter

For å lette kommunikasjonen mellom lokallag, fylkesavdelinger og sekretariat er en egen naturvernkontakt i de ulike fylkene ønskelig.

En godt kjent naturvernkontakt vil også kunne fange opp tips, kunnskap og engasjement hos medlemmer. Med våre 10 000 medlemmer, der svært mange kan tenkes å ha ressurser å bidra med, er potensialet for enda mer naturvernarbeid stort. Ved å hjelpe hverandre vil vi bli enda mer slagkraftig. Dette gjør vi bl.a. gjennom:

- Å gi hverandre tips om ressurspersoner og kontaktpersoner.
- Å vise frem de gode resultatene. Hva har fungert andre steder?
- Å bidra med det hver enkelt er god på, og få hjelp til det man føler seg utrygg på.
- Å bygge kompetanse innad i foreningen.
- Å følge med på små og store naturvernsaker over hele landet.
- Å bli sett og hørt i den offentlige debatten.

Naturvernkontaktens funksjoner:

- Personen gjøres kjent som den man kan kontakte med sin kunnskap eller bekymringer, f.eks. gjennom nettsaker, fylkesavdelingens tidsskrifter og på fylkeslagets område på birdlife.no.
- Motta høringsaker på vegne av foreningen, for å vurdere om dette er noe NOF ønsker å jobbe videre med.
- Viktige saker tas videre til styret i fylkesavdelingen, og aktuelle saker jobbes med i samarbeid med styret slik man finner det hensiktsmessig.

Naturvernkontakten bør ikke være leder i fylkesavdelingen, da en leder ofte har andre oppgaver. Det er ønskelig at naturvernkontakten sitter i styret av fylkesavdelingen, men om dette ikke er mulig kan andre løsninger være hensiktsmessig.

Det er imidlertid viktig at naturvernkontakten har en formell tillit fra styret til det arbeidet vedkommende skal utføre, f.eks. at rollen er fordelt på et styremøte med referat. Det bør samtidig avklares om personen har tillatelse til å signere på vegne av fylkesavdelingen, og eventuelt i hvilke typer saker.

Tenk på hvordan naturvernarbeidet best kan organiseres, både med tanke på å fange opp aktuelle saker og følge dem opp. Dersom man har de menneskelige ressursene tilgjengelig kan man ha kontaktpersoner i ulike kommuner, altså et nettverk av ressurspersoner.

Naturvernrådgiver hos sekretariatet

Siden 2015 har foreningen hatt Martin Eggen ansatt som naturvernrådgiver i sekretariatet. I tillegg til å ta seg av saker og saksfelt av mer nasjonal og overordnet karakter, er stillingen tenkt å støtte arbeidet NOF gjør lokalt og regionalt. Med bedre kapasitet i sekretariatet og en person man kan samarbeide med når det trengs, så tror og håper vi at flere vil finne det

givende med strukturert naturvernarbeid. Gi Martin beskjed hvem som er naturvernkontakt i ditt fylke.

Samarbeid med IBA-voktere

IBA-programmet er et globalt initiativ fra BirdLife International for å identifisere, overvåke og bevare verdens viktigste områder for fugler og biodiversitet. I Norge har 93 slike områder blitt identifisert ved hjelp av internasjonalt aksepterte kriterier. IBA-voktere er enkeltpersoner eller grupper av personer som frivillig forplikter seg til å bidra til bevaringen på ett eller flere IBAer i Norge. En [ressurs-side for IBA](#) er etablert på *birdlife.no*, her finnes også en oversikt over IBA-voktere.

Når en potensiell trussel mot et IBA dukker opp, oppfordres alle IBA-voktere til å informere NOFs nasjonale IBA-koordinatorer eller fylkets naturvernrådgiver for å diskutere tiltak som kan gjennomføres for å hindre ødeleggelse av viktige naturverdier. IBA-voktere utgjør en svært viktig kilde til lokal kunnskap som ofte kan være avgjørende i slike situasjoner. NOF kan på sin side bidra med faglige råd om hvilke tiltak som bør iverksettes og som er mest gjennomførbare, eller gi kontaktinformasjon til relevante forvaltningsorganer.

Stær i vårglans. © Foto: Jan Erik Røer.

FNF (Forum for natur og friluftsliv)

FNF er et samarbeidsforum mellom natur- og friluftslivsorganisasjonene på fylkesnivå. Formålet med FNF er å styrke organisasjonenes arbeid med å ivareta natur- og friluftslivsinteressene i aktuelle saker i de enkelte fylkene.

FNF skal være en møteplass for samarbeid mellom organisasjonene der saker av felles interesse diskuteres og oppgaver fordeles. FNF skal også være en arena for natur- og friluftslivsfaglig kompetanseoppbygging i organisasjonene.

De fleste fylkesavdelinger av NOF er medlem i FNF i sitt fylke, og har godt utbytte av det. Er ikke ditt fylkeslag medlem av FNF bør det vurderes.

Ressurser

Fildelingstjeneste – muligheter til å lære av andres eksempel

De fleste lokallag og fylkesavdelinger har på et eller annet tidspunkt kommet med uttalelser eller jobbet mer planmessig med å engasjere seg når fugleliv i deres område er truet. Fildelingstjenesten Egnyte kan tas i bruk av dem som ønsker å jobbe med naturvernsaker. Her ligger aktuell litteratur og eksempler på klager, uttalelser m.m. man kan studere og bruke som utgangspunkt for eget arbeid. Dette kan du få tilgang til ved å sende en mail til martin@birdlife.no. Sett gjerne Martin Eggen på kopi når du sender skriv fra foreningen, så kan han legge dette inn i fildelingstjenesten.

[NOF avd. OA har sine høringsuttalelser o.l. liggende på sine hjemmesider.](#)

Hypersys

[Hypersys](#) er NOFs medlemssystem. Det er naturlig at naturvernkontakter har tilgang til dette, og bruker det aktivt, f.eks. i kommunikasjon med lokallag og enkeltmedlemmer. Gjennom Hypersys får du muligheten til å laste ned til enhver tid oppdaterte medlemslister, eller sende SMS og e-mail (fra systemet) til større grupper i nettverket.

Facebookgruppe for NOFs medlemmer

På facebookgruppen [NOFs fuglevernarbeid – for medlemmer i NOF](#) utveksles erfaringer, gode eksempler, artikler o.l. fortløpende. Det er meningen gruppa skal være interaktiv, for og av medlemmer i NOF. Innholdet skal være knyttet opp til temaet fuglevern. Bilder av fugler og generelle spørsmål om fugl kan postes i andre grupper.

Her kan vi løfte hverandre opp og heie på hverandre – det er også lov å skryte av eget lokallag/fylkesavdeling og sitt eget arbeid. Å hente inspirasjon, dele idéer og komme med innspill er supert! Gruppen kan brukes til faglige diskusjoner som gjelder saker lokallagene, fylkesavdelingene og NOF sentralt jobber med. Vi kan diskutere og være uenige, men det skal gjøres på en respektfull og hyggelig måte.

Det er ønskelig at så mange som mulig blir medlemmer av denne gruppen, og dere oppfordres også til å bruke Facebook-gruppen aktivt.

Merk at viktige beskjeder/spørsmål til andre i organisasjonen bør sendes på epost eller tas på telefon for å sikre at beskjenen kommer fram til den det gjelder.

NOFs hjemmeside birdlife.no

Naturvernkontakter kan bruke nettstedet birdlife.no til å presentere nyhetssaker om fylkeslaget eller ulike lokallags arbeid. Dette kan være informative tekster om ulike prosjekter, arter eller områder, eller informasjon om høringer og klager foreningen jobber med. Husk også å kommunisere de gode sakene når vi har oppnådd noe. Dersom det er en egen nettansvarlig i styret gjøres dette arbeidet sammen med denne personen.

På birdlife.no er det også lagt ut noen informasjonsark som kan være nyttig i naturvernarbeidet:

- [Tips og triks til et bedre naboskap med måker](#)
- [Tips og triks til et bedre naboskap med spetter](#)
- [Tips og triks til et bedre naboskap med kråkefugler](#)
- [Sandsvale – hvordan tilrettelegge for hekkekolonier](#)

Sosiale medier

Mange lokallag og fylkesavdelinger har egne grupper og/eller sider på Facebook. NOF sentralt er også på Twitter og Instagram. Disse sosiale mediene er lite brukt av lokallag og fylkesavdelinger. Sosiale medier er nyttige redskap for å spre informasjon og engasjement om naturvernarbeidet. Er det en egen ansvarlig for nett og/eller sosiale medier i styret, er det naturlig at naturvernkontakten samarbeider med denne om informasjonsarbeidet på sosiale medier. At NOF har mange lokallag og fylkesavdelinger som potensielt kan spre våre nyhetssaker og kampanjer, er en av våre organisatoriske styrker. Sekretariatet kan også spre budskap produsert lokalt på sin hovedside på Facebook, som har rundt 26 000 følgere (juli 2019).

Det er ulike fordeler med en *side* og en *gruppe* på Facebook. Selv om man kan dele postinger på en åpen gruppe videre, slik at det blir synlig for flere enn gruppens medlemmer, er dette mer et lukket forum. Den store fordelen med en gruppe er at alle som er med i gruppen kan legge ut sine egne bilder, og den er mer interaktiv enn en side. En Facebook-side er et mer egnet redskap for å spre informasjon til nye personer, og man får markedsført foreningen på en annen måte, bl.a. med NOFs logo. Det kan være flere administratorer eller redaktører for en Facebook-side. Gjennom å invitere stadig nye til siden din får dere etter hvert mange som ser poster dere legger ut, og man kan dele postinger videre til ulike aktuelle grupper. Husk at visuelle elementer og korte tekster gjerne får større synlighet på Facebook gjennom mange «likes», kommentarer og delinger.

Eksempel på grafikk til sosiale medier. © Foto: Bjørn Erik Hellang.

Offentlige hjemmesider til bruk i naturvernarbeidet

- [Miljøkommune](#)
- [Miljødirektoratet](#)
- [Naturbase](#)
- [Miljøjuss](#)

Ulike typer naturvernarbeid

Forvaltningen av fugler involverer mange ulike lovverk og forskrifter. Siden de er knyttet til både menneskepåvirkede og naturlige habitater, og avhengig av miljøet de lever i, vil man raskt møte problemstillinger knyttet til annet naturmangfold, jordbruk, påvirkning av forstyrrelser osv.

Kartlegging av fuglebestander

NOFs medlemmer bidrar med en betydelig innsats til kunnskapen om norsk fugleliv gjennom å legge inn observasjoner på registeringsverktøyet *artsobservasjoner.no*. Betydningen av dette kan knapt understrekes nok. Opplæring i bruk av Artsobservasjoner kan være et aktuelt tema på medlemsmøter, og informasjon om *artsobservasjoner.no* er velegnet for medlemstidsskrift og nettsaker.

Vår lokalkjennskap til viktige fugleområder er vår styrke, og utgjør ofte et solid fundament for innspill til plansaker. Det vil imidlertid ofte være behov for ytterligere besøk og innsats for å kunne samle inn mer informasjon på en mer målrettet måte. Det kan f. eks. dreie seg om bestanden av rødlistearter i et begrenset område, eller en kartlegging i forbindelse med en

utbygging. Fuglekartlegging er ikke nødvendigvis et område der naturvernkontakten skal ha et hovedansvar, men man kan ta initiativ til kartlegging/overvåking når det er behov for det.

NOFs sekretariat vil kunne være behjelpelig med å utarbeide metodikk for overvåking, dersom det er nødvendig.

Husk at det er mulig å søke støtte til å kartlegge fugler, f.eks.:

[Viltfondsmidler via Miljødirektoratets søknadssenter](#)
[Norsk Ornitologisk Forenings ulike fond](#)

Informasjon- og mediearbeid

Også dette er en oppgave som kan engasjere flere i styret på ulikt vis, og styret kan velge å opprette en egen ansvarlig for slikt arbeid. At naturvernarbeidet er knyttet sammen med informasjon- og mediearbeid er likevel på det rene.

Naturvern begynner med kunnskap om naturen. Manglende vilje til å ta vare på naturen kan linkes direkte til at mange ikke kjenner det vakre og spennende som lever der, og betydningen av ulike habitater. Det er mange måter å nå ut til publikum på:

- Kronikker/leserinnelegg på nettsteder, i magasiner eller i avisa.
- Innlegg i interne organer, inkl. sosiale medier.
- Redaksjonelle saker i media. Mediene er alltid på utkikk etter aktuelle saker å skrive om. Naturvernsaker inneholder potensielle konflikter med andre interesser, noe som kan gi oss anledning til å fremme vår sak. Ofte kan kjent kunnskap, f.eks. om ulike arters atferd og levealder, være interessant og forbløffende for allmenheten. Opptreden av sjeldne arter har visst seg å være en gjenganger for medias interesse. Husk at slike saker kan gi «mersalg» gjennom utvidede vinklinger, som å forklare hvorfor enkelte lokaliteter gjennom sine økologiske funksjoner er trekkplaster for fugler på trekk, både de på avveie og dem som regelmessig bruker området.
- Informasjonsskilt og annet informasjonsmateriell, f.eks. om viktige fugleområder. Dette er særlig aktuelt for områder som ikke er vernet. I tilknytning til verneområdene har gjerne forvaltningsmyndigheter tatt seg av oppgaven på en tilfredsstillende måte.
- Overvåking og oppfølging fra enkeltpersoner, med veiledning til aktuelle aktører, jf. flere fylkers «vipe-prosjekter».
- Fugleturer og arrangementer spesielt rettet mot allmenheten. Ikke minst kan slike arrangement være nyttig når de legges til områder man ønsker å bevare. Inviter gjerne med folk i kommunens administrasjon og politisk styre! Også her er pressen en god samarbeidspartner. Skriv gjerne en kort sak selv, og husk å legge ved bilder.

En pressemelding er en effektiv måte å nå ut til media på. Skriv en kort sammenfatning av hva saken gjelder, gjerne litt spisset. Legg ved kopi av brev, hørings svar e.l. Sjansene for at noen vil lage en sak blir større dersom du legger ved noen bilder de kan bruke.

Aviser med få ressurser vil ofte heller ta inn et debattinnlegg enn å lage en redaksjonell sak basert på en pressemelding. I slike tilfeller er en ferdigskrevet tekst til debattsidene vel så formålstjenlig.

Tyvjo ved Slettnes naturreservat, Finnmark © Jan Erik Røer.

Praktisk arbeid innrettet mot ivaretagelse av naturareal og arter

Få ting er så tilfredsstillende som konkrete tiltak for å bedre forholdene for naturmangfold. Utsetting av fuglekasser er nok den vanligste typen naturvernarbeid, og slikt praktisk arbeid gir både naturopplevelser, mosjon og frisk luft. Dersom målet er å engasjere større deler av medlemsmassen i meningsfulle aktiviteter er praktisk naturvernarbeid ypperlig. Listen under er på ingen måte uttømmende for passelige aktiviteter:

- Flere titalls fuglearter tar gjerne i bruk tilrettelagte boliger som fuglekasser, holker eller plattformer. Kunstige kvistreir for rovfugler er også forsøkt med hell flere steder.
- Fjerning av fremmede arter (f.eks. mink) er noe NOF kan ta initiativ til ved viktige fuglelokaliteter, da i samarbeid med lokale jeger- og fiskerforeninger.

- Plukking av marint avfall er både sosialt og nyttig. Bli gjerne med på prosjektet *Før fuglene kommer*. Før fuglene kommer har som mål å rydde viktige hekkeområder for marin forsøpling før hekketiden starter og før ferdselsforbudet trer i kraft 15. april. Prosjektet koordineres av Hold Norge Rent i samarbeid med Statens naturoppsyn og Norsk Ornitologisk Forening. Kanskje kan deltakelsen føre dere til øyer og skjærgård dere ellers ikke ville fått besøkt?
- Kanalisering av ferdsel, f.eks. ved å legge om en sti eller etablere skjerminger kan være gunstig for å minimere negative effekter og maksimere positive opplevelser blant besøkende.
- Restaurering og etablering av våtmark er gjerne enklere enn man tror. F.eks. kan en terskel (opp til en viss høyde) i en bekk eller drenering kunne gjøre områder fuktigere. Fjerning av vegetasjon er også ofte ett nyttig tiltak der våtmark og åpne områder har grodd igjen.

Det kan være aktuelt å søke støtte til prosjekter hos:

[Viltfondsmidler via Miljødirektoratets søknadssenter](#)

[Bess Jahres Stiftelse](#)

[Sparebankstiftelsen DNB](#)

[Gjensidigestiftelsen](#)

[Norsk Ornitologisk Forenings fond](#)

[Konsul Haldor Viriks legat](#)

Forum for natur og friluftsliv (FNF) Nordland har laget en fin oversikt over muligheter å hente ut penger, les den [her](#).

Hekkende vipe i beitelandskapet. © Foto: Arnt Kvinnesland.

Skriftlige innspill og oppfølging

Det skriftlige arbeidet er en nødvendig del av naturvernarbeidet. Noen stikkord for et vellykket resultat:

- Kom tidlig inn i prosessen. Vær bevisst på hvor i prosessen du er – hva er mulig å oppnå, og hvordan skal du oppnå det?
- Innhent informasjon hos dem som har best oversikt, f.eks. teknisk etat hos kommunen, utreder o.l.
- Fremhev det du kan best, nemlig fugler og andre naturfaglige emner. Fokuser på konkret kunnskap om arter (inkl. behov og atferd) og områder. Bruk et konsist språk, og mest mulig nøyaktige tall og informasjon. Unngå synsing. Det er viktig å bevare troverdighet og tillit. Manglende kartlegging av naturmangfold i et område kan være grunn nok til å sende innspill til en sak. Foreslå gjerne hva slags kartlegging som er nødvendig.
- Oppgi hvor du har dataen fra (rapporter, Artsobservasjoner, personlige kilder (navngitte ressurspersoner som du har snakket/skrevet med)). Egne observasjoner og bilder er OK.
- Legg alltid informasjon inn i Artsobservasjoner. Husk at fugleartene som er svært vanlige i dag godt kan være framtidens rødlistearter.
- Påvirk politisk (uformelle kanaler)
- Bruk mediene!

Anmeldelser

Dersom man mener det har skjedd noe ulovlig kan det være aktuelt å anmelde en sak, spesielt dersom ikke andre forsøk på å stanse noe ulovlig har ført frem. Tenk over hvilke lover som evt. er brutt. Dette kan være utfordrende, siden få av oss har juridisk kompetanse. Det er likevel viktig å huske på at det er politiet som til slutt skal avgjøre om det har skjedd noe ulovlig, og evt. hvilke lovverk som er brutt.

En anmeldelse bør inneholde en kort, men presis, beskrivelse av hva som har skjedd. Dato, tidspunkt og sted er viktig informasjon. Har man navnet på den eller de man anmelder må selvsagt dette med, det samme gjelder dersom man har vitner til ugjerningen. Dokumentasjon, f.eks. i form av bilder, er alltid en fordel.

Det finnes et mylder av lover å forholde seg til, som til sammen dekker store felt. Hyppigst har NOF de siste årene anmeldt brudd på paragrafer i naturmangfoldloven, f.eks. § 15 (forvaltningsprinsipp), som omhandler fuglers beskyttelse i hekketiden.

Statens naturoppsyn (SNO) og Fylkesmannens miljøvernavdeling kan gi veiledning og være samtalepartnere. Mange saker er underlagt offentlig påtale. Du kan derfor tipse politiet og be om at de følger saken opp uten å levere en anmeldelse.

Klager på vedtak

Enkeltvedtak kan påklages av en part eller andre med rettslig klageinteresse, etter forvaltningsloven § 3, jf. § 28. Organisasjoner som NOF representerer allmenne interesser av naturvern- eller miljømessig karakter, og vil i slike saker ha klageadgang. Normal klagefrist er tre uker etter at vedtaket er bekjentgjort. Blant type saker vi påklager er tillatelser til nydyrking og skadefelling. Slike vedtak har hjemmel i forskrifter. Ofte har andre i NOFs nettverk gjort et arbeid med lignende saker, så det kan være lurt å høre f.eks. med NOFs naturvernrådgiver eller andre om kopi av deres klager.

Ring gjerne saksbehandler for vedtaket for å høre mer om vurderinger, klageadgang, videre saksgang og andre ting du måtte lure på. Da kan du også be om utsatt klagefrist dersom du trenger det. Dersom du sender en klage noe sent er det ønskelig at du skriver hvorfor klagen kommer sent, og referer gjerne til personen som evt. har gitt det utsatt frist.

Høringer

Et forvaltningsorgan har utredningsplikt (§ 17), og i denne ligger også en plikt til å gjennomføre høring med berørte parter og ta hensyn til relevante innspill. Det vil være aktuelt for NOF å svare på mange ulike høringer, f.eks. kommuneplaner og reguleringsaker.

For større utbygginger utarbeides det først et planprogram, som blant annet sier noe om hva som skal utredes. Også planprogrammet sendes på offentlig høring. For omfattende inngrep som nye byggefelt, riksveier og liknende, så lages det kommunedelplan. I alle plansaker som gjelder utbygginger eller større endringer, så lages det en reguleringsplan.

Innspill til kommuneplaner og frivillig vern

[Kommuneplanen - både samfunns- og arealdelen](#) - skal ta utgangspunkt i behovene som er redegjort for i den kommunale planstrategien, samt følge retningslinjer og pålegg fra statlige og regionale myndigheter. Innspill her bør være prioritert, siden planene legger føringer for viktige arealdisponeringer. Vårt hovedmål er å løfte hensynet til fugler og annet naturmangfold høyt oppe på agendaen. Kommuneplan vedtas normalt hvert fjerde år og legger rammen for alle andre planer. Fylkesmannen har innsigelsesrett, og vil derfor være en viktig samarbeidspartner for oss.

I *Kommuneplanens samfunnsdel* skal kommunen legge vekt på viktige utfordringer, og synliggjøre de strategiske valgene kommunen tar. Den skal også ta hensyn til nasjonale mål, og gi føringer for kommuneplanens arealdel. Strategier, retningslinjer og mål i kommuneplanens samfunnsdel er altså førende for arealdelen.

Kommunedelplanens arealdel skal vise sammenhengen mellom framtidig samfunnsutvikling og arealbruk. Kommuneplanens arealdel er en arealdisponeringsplan som i henhold til Plan- og bygningsloven skal rulleres senest hvert fjerde år. Kommuneplanens arealdel består av juridisk bindende plankart som viser arealformålene og planbestemmelser som gir krav og føringer for bruken av dem. Arealdelen legger føringer for den generelle/overordnede bruken

av arealene i kommunen. Arealdelen angir arealformål for blant annet boligbebyggelse, offentlig og privat tjenesteyting og friområder.

Kommuneplanene er således et viktig redskap i arbeidet med å ta vare på det biologiske mangfoldet. Det blir mer og mer viktig at kommunene ikke godtar/vedtar reguleringsforslag som har for store negative konsekvenser.

Utfylling ved Fiborgtangen, Trøndelag. Er det slik vi vil bruke våtmarksarealene?

© Foto: Kjetil Aa. Solbakken.

På et mer detaljert nivå lager kommunen områdereguleringsplaner og detaljreguleringsplaner for å følge opp kommuneplanens arealdel.

Bestemmelsen i pbl. § 12-5 nr. 5 gjelder reguleringsplan, der et av arealformålene er «naturvern». Dersom kommunen velger å angi et område som naturvern etter denne bestemmelsen, vil arealformålet i seg selv innebære begrensning i tiltak innenfor området. Det bør i tillegg gis bestemmelser som konkretiserer og tydeliggjør hvilke aktiviteter/tiltak som skal være regulert. Det ligger likevel noen begrensninger i hvilke aktiviteter og tiltak som kan styres gjennom plan- og bygningsloven, jf. virkeområdet til pbl. Antagelig vil man ikke kunne gå like langt i å sette restriksjoner på tiltak og bruk som et vern etter naturmangfoldlovens bestemmelser om naturreservat. Regulering av naturvernområder etter pbl. vil for øvrig kunne utløse krav om erstatning, pbl. § 15-3 jf. naturmangfoldloven §§ 50 og 51.

Å sette av ulike areal til kommunalt vern vil være et nyttig redskap for å kunne forvalte arealene i kommunen i et langsiktig perspektiv, slik at man ikke forringer naturmangfoldet

Forslag til oppdatering av Naturbase

[Naturbase gir kartfestet informasjon om utvalgte områder for natur og friluftsliv](#), ofte også med gode beskrivelser av naturkvalitetene. Informasjonen brukes av kommuner, konsulenter, reiseliv og andre interesserte.

I deler av landet er Naturbase relativt oppdatert, og naturen er bedre kartlagt enn andre steder. Andre steder mangler beskrivelse og kartfesting av viktige naturverdier. Dersom du mener du kjenner til viktige områder som bør beskrives og kartfestes i Naturbase, er det mulig å sende innspill om dette til Fylkesmannen i ditt fylke. Fylkesmannen har muligheter til å oppdatere informasjon, samt legge inn nye områder.

Siden Naturbase er mye brukt av offentlig forvaltning o.l. i plansaker, kan en slik forebyggende tilnærming til naturvernarbeidet ha mye for seg.

Miljødirektoratets og Klima- og miljødepartementets (KLD) veiledere

Miljødirektoratet og KLD har laget flere ulike veiledere, blant annet

- [Hvordan naturmangfoldlovens kapittel to skal brukes](#) – her finnes det mange gode poenger man kan bruke aktivt i høringssvar osv.
- [Hvordan miljøinformasjonsloven skal følges opp](#).
- [Hvordan konsekvensutredninger skal lages \(krav\)](#).

Mer om konsekvensutredninger:

- Tiltakshaver velge utreder selv. Veilederens primære fokus er oppgaverettet veiledning, og den tar derfor i mindre grad opp systemutfordringer eller mer generelle problemstillinger. Veiledningen kan gjøre at det blir stilt tydeligere kvalitetskrav, blant annet gjennom veiledning om utredningskrav, støtte til å vurdere hvorvidt kunnskapsgrunnlaget er tilstrekkelig og veiledning om usikkerhet. Dette er noe utrederne selv tydelig har etterspurt og som de opplever kan være utfordrende å belyse uten at det virker uheldig for dem selv. Her forsøker Miljødirektoratet å gi tydeligere forventninger til at dette er noe som skal vurderes og veilede i ulike typer beslutningsrelevant usikkerhet som bør fremgå for beslutningstaker.
- Miljødirektoratet presiserer i veilederen at det er viktig at det blir brukt fagfolk med relevant kompetanse og hvilket ansvar ansvarlig myndighet har her. Det vil nok uansett kunne oppstå uenigheter om hva som i hver enkelt sak er "relevant" kompetanse. Det sentrale her er nok først og fremst om riktig kunnskap er innhentet, og om kunnskapsgrunnlaget er godt nok for å kunne ta

en beslutning. Er det feil eller mangelfull kunnskap kan dette gi grunnlag for klage/innsigelse (her blir bruk av feil kompetanse en av flere mulige årsaker).

- Veilederen skal betraktes som ny anerkjent metodikk for vurdering av miljøtema i konsekvensutredninger. I dette ligger det et krav om at det er denne som nå skal brukes (i KU-forskriften gis det bestemmelser om å følge anerkjent metodikk). I veilederen lister Miljødirektoratet også opp hva som er gjeldende anerkjent metodikk for innhenting av ny kunnskap. Denne veilederen vil da bl.a. erstatte veilederen som tidligere har ligget ute på departementets sider om anerkjent metodikk.
- Veilederen legger opp til at samlet belastning og føre-var prinsippet inngår som del av konsekvensvurderingene som skal gjøres og blant annet vurderinger av usikkerhet. En konsekvensutredning skal oppfylle prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8 til 12, og etter at KU-prosessen er ferdig kan man som regel legge til grunn at utredningen oppfyller kravet til kunnskapsgrunnlaget i nml § 8. Beslutningsmyndighet skal likevel gjøre en konkret selvstendig vurdering av kunnskapsgrunnlaget og miljøkonsekvenser av planen eller tiltaket opp mot naturmangfoldlovens paragrafer. Den nye veilederen endrer ikke på dette ansvaret.

Kontaktinformasjon

NOFs naturvernrådgiver er en ressursperson for å innhente kunnskap om ulike temaer, eller formidle kontakt med andre kunnskapsrike personer på de ulike feltene. Alle skriftlige henvendelser som angår naturvernarbeid sendes til Martin Eggen på e-post: martin@birdlife.no. Martin har telefon 90 56 51 08.

Kontaktinformasjon til NOFs sekretariat finnes på foreningens nettsider; www.birdlife.no.